

Notat

Dato: 14.01.2016
Arkivsak: 2014/15246-20
Saksbehandlar: silfoyn

Til:	Hans-Christian Engum
Frå:	Silje Øvrebø Foyen, Gunnbjørg Austrheim

Planforslag kommunedelplan E39 Heiane-Ådland/Nordre Tveita, Stord kommune-offentleg ettersyn - kulturminnefagleg innspel

Hordaland fylkeskommune har vurdert saka som regional sektorstyresmakt innan kulturminnevernet. Det er utgreidd fire alternative løysingar for ny E39 på denne strekninga. Det er utarbeidd deltemarapport kulturminner som gjev ein oversikt over kulturminne innanfor planområdet.

Konsekvensutgreiinga vurderer *desse* kulturminna og kulturmiljøa til å ha middels til stor verdi:

- Sandåkerhaugen, automatisk freda kulturminne. Gravhaug frå yngre jernalder.
- Kattatveit, automatisk freda kulturminne. Busetjingsspor frå bronse- og jernalder.
- Søre Tveita 1 og 2 er viktige kulturmiljø som er med i bygningsvernplanen til Stord kommune og landbruksplanen for Stord og Fitjar kommune. Verna etter Plan og bygningsloven.
- Gardstun Langeland er eit viktig kulturmiljø med stor tidsdjupne som er med i bygningsvernplanen til Stord kommune og verna etter Plan og bygningsloven.
- Gardstun Nordre Tveita 2 er eit viktig kulturmiljø med stor tidsdjupne som er med i bygningsvernplanen til Stord kommune og verna etter Plan og bygningslova.
- Gardstun Øvre Ådland er eit viktig kulturmiljø med stor tidsdjupne som er med i bygningsvernplanen til Stord kommune og verna etter Plan og bygningslova.

Vurdering av planforslaget

Ved oppstart av planarbeidet gav Hordaland fylkeskommune fråsegn datert 15.05.2014 i tillegg til våre innspel til «Kommunedelplan for E39 Heiane - Ådland/Nordre Tveita - kunngjering om utviding av planområdet» datert 15.01.15.

Det er positivt at konsekvensutgreiinga viser kulturminne og kulturmiljø som eige tema. Konsekvensutgreiinga synleggjer kulturmiljø og kulturminne på ein god måte og Fylkeskonservatoren er samde i dei vurderingane som er gjort med omsyn til automatisk freda kulturminne og nyare tids kulturminne. I vidare planlegging må det utarbeidas ein plan for deponi og kva verknad dette får på kulturlandskapet. Freda kulturminne må visast på plankart som bandlagt areal.

KONFLIKT 1: KATTATVEIT

Dei framlagte trasealternativa (1, 2, 4 og 5) i planforslaget kjem alle i direkte konflikt med eit automatisk freda kulturminne på Kattatveit med id. nr. 124822. Lokaliteten ligg innafor planavgrensinga og tiltaka vil få negative konsekvensar for kulturminnet. Funna som er gjort på Kattatveit viser stor aktivitet i førhistorisk tid. Det er eit busetjings- og aktivitetsområde frå bronse- og jernalder, med i alt 102 påviste strukturar. Der vegalternativ 1 passerer Kattatveit er det ei skjering i direkte konflikt med kulturminnet. Alternativ 2, 4 og 5 går i tunell under lokaliteten, men skjeringa langsetter eksisterande E39 er og vist i desse alternativa. Hordaland fylkeskommunen ser inngrepet som svært uheldig. I konsekvensutgreiinga er det vurdert til middels til stor konsekvens, men at utforminga av vegtiltaket kan venteleg blir forma utan denne skjeringa. Skjeringa slik den ligg føre vil kunne utløyse motsegn eller dispensasjonshandsaming på reguleringsplannivå. Vi ber om at skjeringa ved Kattatveit vert lagt om og at Stord kommune og Statens vegvesen finn andre løysingar for å hindre inngrep i kulturminnet. Fylkeskonservator ynskjer eit samarbeid for å finne dei beste løysingane. Eventuelle arkeologiske utgravingar kan få høge kostnader. Det er nasjonal politikk at ein bør så langt som råd unngå inngrep i kjende automatisk freda kulturminne.

KONFLIKT 2: SØRE TVEITA

Hordaland fylkeskommune ser det som særleg uheldig at planforslaget legg opp til direkte konflikt med kulturmiljøet på Søre Tveita.

Alternativ 1.

Landåsen med Søre Tveita. Kulturmiljøet på Søre Tveita vert råka i den grad at ein mister den store samanhengen dette kulturmiljøet er ein del av, med tiltak i omkringliggende landskap som nye fyllingar, støyskjermer m.m.

Alternativ 2

Landåsen med Søre Tveita. Her går vegen i ope landskap og kjem i direkte konflikt med kulturmiljøet på Søre Tveita. Konsekvensane for Søre Tveita og området er vurdert til som middels til store.

Alternativ 4

Landåsen med Søre Tveita. Alternativ 4 har ein vegløyising med tunell som både direkte og indirekte sikrar kulturminne og kulturmiljø på ein god måte. Kulturminna vert liggande i sin naturlege samheng. Kulturmiljøet på Søre Tveita vert mindre råka av vegen, da vegen er mindre synleg i landskapet

Alternativ 5

Landåsen med Søre Tveita. Her går vegen i tunell frå Skipahaugen til Ådland, noko som gjer ingen konflikt og ingen konsekvensar for kulturminna på strekninga. Vi vurderer alternativ 5 som samla sett det beste alternativet med omsyn til nyare tids kulturminne og vil rå til at dette alternativet vert valt.

Vurdering av potensial for nye funn av automatisk freda kulturminne

I områder med endra arealbruk i samband med bygginga av ny E 39, er det potensial for funn av uregistrerte automatisk freda kulturminne. Det vil som nemnd i tidlegare fråsegn bli naudsynt med arkeologiske registreringar for å oppfylle undersøkingsplikta etter § 9 i kulturminnelova. Ein vil måtte pårekna arkeologiske registreringar uavhengig av kva trase som vert valt. Det vil og kunne bli stilt krav om marinarkeologiske registreringar (sjå uttale frå Bergens Sjøfartsmuseum under). Tilhøvet til kulturminneverdiar må avklarast på reguleringsplan. Vi gjer merksam på at planane må reviderast, eller eventuelt leggjast fram for Riksantikvaren som dispensasjonsmynde, dersom det viser seg at tiltak kjem i konflikt med automatisk freda kulturminne. På reguleringsplan vil me kunne ta stilling til omfanget av markundersøkingar jf. §9 i Kulturminnelova.

Innafor planavgrensing for alternativ 1, 2, 4 og 5 er det vurdert til å vere eit høgt potensial for nye funn i området Djupadalen og Valvatnevågen. Høgde over havet og topografiske forhold tilseier at det kan vere fleire ukjende steinalderbuplassar i dette området. Ved Ådlandsvatnet kan og alle vegalternativa føre til konflikt med funn frå steinalder. I skogsområdet Landåsen er det ikkje kjende kulturminner som kjem i konflikt med vegalternativa. Området er ikkje tidlegare kartlagt med tanke på kulturminne. Det er slik eit potensial for funn av kulturminne knytt til fortidig utnytting av utmarksressursar. Samla sett vurderer vi potensialet for funn av automatisk freda kulturminne i skogsområde vest for E39 som lågt. Alternativ 2 går over kulturmiljøet på Søre Tveita som og er eit område med potensial for funn. Konfliktpotensiale er mindre med alternativ 4 som er lagt lenger vest for Søre Tveita. Alternativ 5 går i tunell frå nordre enden av Skiphaugsvatnet til Ådland og kjem ikkje i konflikt med eventuelle kulturminne ved Søre Tveita eller Landåsen på denne strekninga. På garden Lønning er det potensial for funn på innmarksareal ned mot Ådlandsvatnet.

Då planområdet omfattar areal i sjø er planen sendt til vurdering ved Bergens Sjøfartsmuseum. Dei har tidlegare gjeve fråsegn i saka datert 06.05. 2014 og 12.01. 2015. Dei har følgjande uttale i saka:

Vårt ansvarsområde, etter føresegn til Lov av 9.juni 1978 nr. 50 om kulturminne, gjeld marine kulturminne og omfattar derfor sjø- og strandområda, samt vann og vassdrag. Bergens Sjøfartsmuseum er etter føresegna til Kulturminneloven marinarkeologisk uttalemuseum i forbindelse med alle tiltak som råkar sjøbotnen.

Museet er vidare rette myndigheit til å krevje undersøkingar ved tiltak, planer og utreiingar som vil kunne råka kulturminne under vann, og skal derfor underrettast ved oppstart av alle regulerings- og byggeplanar, samt andre tiltak som omfattar sjøareal. Vi minner om at undersøkingsplikta i Kulturminnelovens § 9 også gjeld for sjøbotnen og i vassdrag. Døme på tiltak i sjø er mudring/graving, utfylling/dumping, legging av vassleidningar, bygging av kaier, brygger, flytebrygger med meir. Særskild for kulturminne i vatn og sjø er Kulturminnelovens § 14 som inneber at skip- og skipslast eldre enn 100 år er statleg eigedom.

Varslinga skal skje gjennom Hordaland fylkeskommune, kultur- og idrettsavdelinga, eventuelt med kopi av sakene direkte til oss for uttale. Alle saker må leggjast fram for fylkeskommunen, som er mottak for alle plan- og tiltakssaker. Våre vurderingar av kva for planer som krev særskilte undersøkingar vil bl.a. ta utgangspunkt i føreliggjande kunnskap om førekomst av kulturminne, eventuelt en vurdering av regulerings-/ tiltaksområdetets potensial for marine kulturminne.

Vi ser at det er planlagt utfylling ved Ådlandsvatnet. Me melder allereie no at det må påreknas marinarkeologiske registreringar ved planlagt utfylling. Frå fråsegn 12.01. 2015: «Me kjenner til at det har vore ein del aktivitet omkring Ådlandsvatnet i eldre tid. Det har blant anna vore tømmerfløting ned elva og ei

sag på 1700-talet. Det kan derfor finnast spor i vatnet som for eksempel ei eldre oppdemming eller andre konstruksjonar. I ferskvann er det svært gode bevaringsforhold. Det vil derfor truleg bli stilt krav om marinarkeologiske undersøkingar i forbindelse med ein meir konkret reguleringsplan i området.»

Konklusjon

Dei framlagte vegalternativa kjem alle i konflikt med eit allereie kjend automatisk freda kulturminne. Hordaland fylkeskommune vil sterkt rå i frå inngrep i kjende kulturminne og vi ber om at det vert vurdert andre løysingar. Det er høgast potensial for nye funn av automatisk freda kulturminne omkring Valvatnevågen-Djupadalen, ved Ådlandsvatnet og på dyrka mark ved Søre Tveita og Lønning.

Hordaland fylkeskommune rår til alternativ 5 ut i frå omsynet til kulturminneverdiane knytt til nyare tid og uavklarte kulturminneområde. Som det går fram i fråsegnen vårt vurderer vi alternativ 5 som samla sett er det beste alternativet med omsyn til nyare tids kulturminne og kulturlandskapet og rår til at dette vert valt.

Sakshandsamarar: Silje Øvrebø Foyn, Gunnbjørg Austrheim